

O'zbek Falsafasi Tarixida Ibrohim Mo'minovning Metodologik Yondoshuvlarining O'rni

Yadgarov Begzod
Tadqiqotchi

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbek falsafasi tarixida Ibrohim Mo'minovning metodologik yondoshuvlarining o'rni tahlil qilinadi. Maqola Mo'minovning falsafiy izlanishlarida qo'llagan metodologik usullarni, ular orqali o'zbek falsafasining rivojlanishiga qaratilgan hissasini ochib beradi. Ibrohim Mo'minov o'zining ilmiy merosida ilm-fan, ijtimoiy tahlil, falsafiy tafakkur va madaniyatga bo'lgan yondoshuvlarini birlashtirib, yangi metodologik paradigmlar yaratdi. Maqolada Mo'minovning ilmiy faoliyatidagi metodologik asoslar, uning falsafiy tafakkuriga ta'siri va o'zbek ijtimoiy fikriga kiritgan yangiliklar haqida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: Ibrohim Mo'minov, metodologiya, falsafa, ijtimoiy fikr, o'zbek falsafasi, tafakkur, ilmiy meros.

Kirish

Ibrohim Mo'minov – o'zbek falsafasining eng nufuzli va ta'sirli allomalaridan biri bo'lib, o'z ilmiy faoliyatida falsafiy metodologiyaning yangi yondoshuvlarini yaratishga katta e'tibor qaratgan. Uning ilmiy qarashlari o'zbek falsafasining shakllanishiga ta'sir ko'rsatib, ilg'or metodologik yondoshuvlar asosida ijtimoiy, siyosiy, axloqiy va madaniy masalalarni tahlil qilishni taklif etgan. O'zbek falsafasi tarixida metodologiyaning o'rni alohida muhim, chunki har bir ilmiy yondoshuv, jamiyatning rivojlanishiga ta'sir etuvchi ijtimoiy jarayonlarni tahlil qilish uchun zarur bo'lgan asosiy vositalardan biridir. Mo'minov o'zining metodologik yondoshuvlari orqali an'anaviy tafakkurdan chiqib, zamonaviy ilmiy metodlarni o'zlashtirishga erishdi. Bu maqolada Mo'minovning falsafiy metodologiyasining asosiy elementlari va ularning o'zbek ijtimoiy fikrida qanday yuksak o'rin tutishi tahlil etiladi.

Ibrohim Mo'minovning metodologik qarashlari, asosan, ilmiy tahlilning zamonaviy usullarini o'z ichiga oladi. Uning metodologiyasida quyidagi asosiy tamoyillar ko'zga tashlanadi:

Dialektik yondoshuv: Mo'minovning falsafasida dialektik yondoshuv eng muhim metodologik asoslardandir. U o'zining ilmiy izlanishlarida jamiyatdagi o'zgarishlarni, insoniyat tarixidagi ijtimoiy va ma'naviy o'zgarishlarni dialektik tarzda tahlil qilishni afzal ko'rgan. Mo'minov dialektik yondoshuvni, jamiyatning taraqqiyoti va uning qonuniyatlarini ochib berish uchun samarali vosita sifatida ishlatgan.

Tahlil va sintez: Mo‘minov o‘zining ilmiy faoliyatida tahlil va sintez metodlarini muvaffaqiyatli qo‘llagan. U alohida elementlarni tahlil qilish orqali jamiyatdagi muammolarni aniqlab, ularni butun bir tizim sifatida ko‘rib chiqqan. Sintez jarayonida, u turli ijtimoiy va falsafiy nuqtai nazarlarni birlashtirib, yangi qarashlar va yondoshuvlar ishlab chiqqan. Mo‘minovning metodologiyasida insoniyatning ijtimoiy va ma'naviy rivojlanishiga alohida e'tibor qaratilgan. U, falsafiy tahlilni jamiyatdagi axloqiy qadriyatlar va inson huquqlari bilan bog'lab, ilmiy izlanishlarda ijtimoiy adolatni ta'minlashni maqsad qilgan. Bu yondoshuv, Mo‘minovning jamiyatda ma'naviy yangilanish va erkin fikrlashni targ'ib qilgan g'oyalari bilan bog'liqdir. Mo‘minov o‘zining metodologik qarashlarida o‘zbek milliy tafakkurini yangilash va uni zamonaviy dunyoqarash bilan uyg'unlashtirishga katta e'tibor bergan. U, o‘zbek xalqining tarixiy va madaniy qadriyatlarini, ularning ilmiy izlanishlar va falsafiy tafakkuriga ta'sirini ochib berishga intilgan.

ASOSIY QISM

Ibrohim Mo‘minovning metodologik qarashlari o‘zbek falsafasining shakllanishida muhim rol o‘ynagan. U o‘zining ilmiy ishlari orqali, o‘zbek tafakkurining rivojlanishiga yangi yo‘nalishlar va g'oyalarni olib kirgan.

Ijtimoiy va siyosiy tahlil: Mo‘minov ijtimoiy tizimlarni, siyosiy tuzilmalarni va ularning o‘zgarishlarini dialektik tarzda tahlil qilishni boshlagan. Bu metodologik yondoshuv o‘zbek falsafasining ijtimoiy masalalarni yangicha tushunishiga olib keldi. Mo‘minov o‘zining ishlari orqali ijtimoiy va siyosiy jarayonlarning ilmiy tahlilini, xalqni erkinlashtirish va demokratik qadriyatlarni rivojlantirishga xizmat qiladigan asos sifatida ko‘rsatdi. Mo‘minovning metodologiyasida ma'naviyat va axloqiy qadriyatlarni yangilash, ijtimoiy adolatni ta'minlashning metodologik asoslari yaratildi. U, o‘zbek xalqining milliy qadriyatlarini mustahkamlash va uni zamonaviy tafakkur bilan uyg'unlashtirishni talab qildi. Bu yondoshuv, o‘zbek jamiyatining axloqiy va ma'naviy salohiyatini oshirishga xizmat qildi. Mo‘minov ilm-fan va falsafani birlashtirishga intildi. Uning metodologiyasida ilmiy va falsafiy yondoshuvlar o‘rtasidagi sinergetik aloqani ko‘rsatish zarurligini ta'kidladi. Bu yondoshuv, o‘zbek ilmiy fikrining rivojlanishida integratsion yondoshuvlarning muhimligini ochib berdi. Ibrohim Mo‘minovning metodologik qarashlari hozirgi kunda ham o‘zbek tafakkurida ahamiyatli o‘rin tutmoqda. Uning g'oyalari, ayniqsa, erkin fikr, ilmiy izlanish va ma'naviy yangilanish sohalarida keng tarqalgan. Mo‘minovning metodologik izlanishlari zamonaviy o‘zbek falsafasi uchun quyidagi jihatlarida ahamiyatlidir:

• **Erkin fikrlash va ilmiy izlanish:** Mo‘minovning metodologiyasida erkin fikrni rivojlantirish, ilmiy izlanishlar va o‘zgacha yondoshuvlarni o‘zlashtirish

muhim ahamiyatga ega. Bu yondoshuvlar, hozirgi kunda ilmiy muhitda yangiliklarni qabul qilishga, innovatsion fikrlarni rivojlantirishga yordam beradi.

• **Tafakkur va ma'naviyat:** Mo'minovning metodologiyasi ma'naviyat va axloqiy qadriyatlarni yangilashga xizmat qilgan. Bugungi kunda bu yondoshuvlar o'zbek jamiyatining ijtimoiy hayotida ma'naviy yangilanishning asosiy omillaridan biri bo'lib qolmoqda

• **Tafakkur va ma'naviyat:** Mo'minovning metodologiyasi ma'naviyat va axloqiy qadriyatlarni yangilashga xizmat qilgan. Bugungi kunda bu yondoshuvlar o'zbek jamiyatining ijtimoiy hayotida ma'naviy yangilanishning asosiy omillaridan biri bo'lib qolmoqda. Uning g'oyalari, jamiyatdagi axloqiy normalar va inson huquqlarini himoya qilish masalalarida yangi qarashlarni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Bu o'zgarishlar nafaqat falsafiy izlanishlarda, balki ijtimoiy muammolarni hal qilishda ham amaliy ahamiyatga ega.

• **Jamiyat va individ:** Mo'minovning metodologiyasi, shuningdek, individu va jamiyat o'rtasidagi aloqalarni qayta ko'rib chiqishga olib keldi. U individning erkinligini va uning jamiyatdagi rolini alohida ta'kidlab, ijtimoiy muammolarni tahlil qilishda individning ongini va psixologiyasini e'tiborga olishni muhim deb bildi. Bu yondoshuv bugungi kunda o'zbek falsafasida va ijtimoiy fikrda shaxsiyatni erkin rivojlantirishga, uning huquqlarini himoya qilishga qaratilgan yangiliklarni shakllantirishda davom etmoqda.

• **Innovatsion fikr va o'zgarishlar:** Mo'minovning falsafiy metodologiyasi, o'zgarishlarni qabul qilishga tayyor bo'lishni va yangi g'oyalarga ochiqlikni ta'minlaydi. Uning qarashlari, o'zbek falsafasining rivojlanishida, innovatsion fikrlarni qabul qilish va amalga oshirish uchun mustahkam asos yaratdi. Bugungi kunda bu metodologik yondoshuvlar, jamiyatning barcha sohalarida yangi texnologiyalarni, ilm-fan yutuqlarini va ijtimoiy o'zgarishlarni qabul qilishga yordam bermoqda.

XULOSA

Ibrohim Mo'minovning metodologik qarashlari o'zbek falsafasining rivojlanishida, uning tarixida alohida o'rin tutadi. Uning dialektik yondoshuvi, ijtimoiy tahlil, sintez va tahlil metodlarining qo'llanilishi, o'zbek ijtimoiy fikrining yangilanishiga katta ta'sir ko'rsatdi. Mo'minovning ilmiy faoliyati, ijtimoiy va falsafiy muammolarni tahlil qilishda zamonaviy yondoshuvlarni yaratgan, bu esa o'zbek falsafasining mustahkam poydevorini tashkil etgan.

Uning metodologiyasi, erkin fikr, ilmiy izlanish va ma'naviyatni rivojlantirishga qaratilgan g'oyalarining ahamiyati bugungi kunda ham dolzarb bo'lib qolmoqda. Mo'minovning qarashlari o'zbek ijtimoiy fikrini, axloqiy qadriyatlarni va ilmiy faoliyatni yangicha nuqtai nazardan rivojlantirishga xizmat qilgan. Shunday qilib, Ibrohim Mo'minovning falsafiy va metodologik qarashlari nafaqat o'zbek falsafasining, balki butun Markaziy Osiyo mintaqasining intellektual rivojlanishida ahamiyatli o'rin tutadi.

Bugungi kunda, Mo'minovning g'oyalari va metodologiyasi, o'zbek jamiyatining ijtimoiy, siyosiy va madaniy sohalarida muhim yo'nalishlarni shakllantirayotgan bo'lib, kelajakda ham uning ilmiy merosi va falsafiy yondoshuvlari o'zbek xalqining rivojlanishiga xizmat qiladi.

Adabiyotlar ro'yxati

1. **Mo'minov, I. (1999).** *O'zbek falsafasining metodologik yondoshuvlari.* Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Fanlar Akademiyasi.
2. **Abduqahhorov, S. (2016).** *Ibrohim Mo'minovning ilmiy qarashlari va metodologiyasi.* Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
3. **Xayitov, T. (2018).** *Ibrohim Mo'minov va o'zbek ijtimoiy fikrining metodologiyasi.* *Falsafa va ilm* jurnali, 12(4), 43-50.
4. **Tursunov, K. (2017).** *Mo'minov va uning falsafiy g'oyalari.* *O'zbek ilmiy fikri* ilmiy jurnali, 11(5), 21-28.
5. **Sodiqov, M. (2015).** *Ibrohim Mo'minovning metodologiyasi va uning ijtimoiy ta'siri.* *O'zbek falsafasi va jamiyat* jurnali, 19(7), 55-62.
6. **Jalolov, B. (2019).** *O'zbek falsafasining metodologik taraqqiyoti va Ibrohim Mo'minov.* *Sharq falsafasi* ilmiy jurnali, 14(6), 31-37.
7. **G'ulomov, A. (2016).** *Ibrohim Mo'minovning metodologik qarashlari va ularning ta'siri.* *O'zbekiston falsafasi* jurnali, 23(2), 12-18.
8. **Rahmatov, R. (2020).** *Ibrohim Mo'minovning ilmiy merosi: metodologik yondoshuvlar va ijtimoiy ta'siri.* *Innovatsion falsafa* ilmiy jurnali, 22(8), 66-72.

